

Teollisuusjätteistä tulossa tuotteita

EU aikoo täsmentää jätteen ja tuotteen määrittelyä tulevassa jätepuitedirektiivissä. Jos uusi rajanveto toteutuu, jopa miljoonat tonnit nykyisin jätteiksi luettavia teollisuusmateriaaleja laskettaisiinkin tulevaisuudessa sivutuotteiksi tai tuotteiksi.

Elina Saarinen

”Jäte-nimike saattaa poistua sadoilta tuhansilta, jopa miljoonilta tonneilta teollisuuden materiaaleja”, kertoo Elinkeinoelämän keskusliiton asiantuntija **Benny Hasenson**.

EU:ssa suunnitellaan jätepuitedirektiivin kahta uutta käsitettä, jotka siirtäisivät monia materiaaleja pois jäte-nimityksen piiristä. ”Ei-enää-jäte”-nimike tarkoittaisi uusiomateriaalia, joka on ollut jätettä, mutta joka on prosessoitu siten, että sitä voidaan käyttää uusioraaka-aineena. Sivutuotteeksi puolestaan määriteltäisiin tuote tai materiaali, joka ei ole ollut valmistuksen varsinainen päätarkoitus ja joka käytetään sellaisenaan joko samassa prosessissa tai muualla. Sivutuote ei ole jätettä.

Jätteelle ei ole kysyntää

”Niin sanottu End-of-Waste-määritelmä on nyt täsmentynyt komission esityksestä. Määritelmässä korostetaan, että käsitellylle materiaalille on oltava markkinat ja tietty käytötarkoitus. Raaka-aine ei vaadi enää jatko-prosessointia, vaan on suoraan käytettävissä ja se täyttää tarkat ympäristövaatimukset ja tekniset vaatimukset”, ympäristöministeriön ympäristöneuvos **Olli Pahlkala** tiivistä ”ei-jätteen” ominaisuuksia Jätehuoltopäivillä.

EU:n komissio päättää jäsenmaita kuultuaan yksityiskohtaiset kriteerit raaka-aineille, jotka voisivat luopua jätteen nimityksestä. Jätteen piiristä poistuisivat todennäköisesti esimerkiksi tietyt rakennus- ja purkujätteet, tuhkat ja kuonat, metalliromut ja keräyspaperi sekä keräyslasi.

Jos materiaali ei enää ole jätettä, sitä kos-

kee normaali tuotelainsäädäntö kuten rakennustuote-, lannoitevalmiste- tai kemikaalilainsäädäntö. Nämä tuovat omat vaatimuksensa tuotteelle.

Tuhkat, kuonat ja sivukivi ehdolla

Millaiset teollisuusjätteet voisivat sitten muuttua sivutuotteiksi tai uusiomateriaaleiksi?

”Jätteiden sijaan tuotteiksi voitaisiin tulevaisuudessa ehkä laskea teollisuuden tuhkat, kuonat, romut ja sivukivi”, Hasenson haarukoi.

Teollisuudessa syntyi Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2004 yhteensä noin 15,7 miljoonaa tonnia jätettä. Lisäksi energiantuotannossa

ja poltossa syntyi tuhkaa ja kuonaa noin 1,5 miljoonaa tonnia. KTM ja Tilastokeskus kertovat vielä, että kaivoksilta ja mineraaliteollisuudesta kertyi sivukiveä noin 11,5 miljoonaa tonnia, josta lähes seitsemän miljoonaa tonnia jäi hyödyntämättömänä läjitykseen.

On vaikea arvioida, kuinka suuri osa teollisuusjätteistä voisi jatkossa jäädä jäte-nimityksen ulkopuolelle, sillä jätepuitedirektiivin muokaus on vielä kesken.

Jäte-nimike haittaa käyttöä

Elinkeinoelämä uskoo, että jäte-nimen karistaminen tietäisi helpotusta hyödyntämiskel-

Jätteiden kertymät sektoreittain ja jätelajeittain vuonna 2004

	Mineraali-jätteet	Yhteensä	josta ongelmajätettä
1 000 tonnia vuodessa			
Maa- ja metsätalous sekä kalastus 1)	0,0	857,1	3,0
Mineraalien kaivu	23 811,0	23 819,1	532,4
Teollisuus	4 334,6	15 713,7	1 302,6
Elintarvikkeiden ja juomien valmistus	183,0	698,8	9,3
Tekstiilien ja tekstiilituotteiden sekä nahkan ja nahkatuotteiden valmistus	0,0	13,6	0,3
Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus	11,4	4 397,9	54,6
Massan, paperin ja paperituotteiden valmistus; kustantaminen ja painaminen	320,5	4 788,5	34,9
Koksin, öljytuotteiden ja ydinpoltoaineen valmistus	8,4	43,6	36,3
Kemikaalien, kemiallisten tuotteiden ja tekokuutiujen valmistus; Kumi ja muovituotteiden valmistus	1 435,2	2 645,0	245,4
Ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	385,9	537,9	0,6
Metallien jalostus ja metallituotteiden valmistus	1 776,3	2 066,7	854,7
Koneiden ja laitteiden valmistus; Elektroniikka ja sähkötuotteiden valmistus; Kulkuneuvojen valmistus	53,2	159,8	12,5
Muu valmistus	160,7	361,8	54,1
Energiantuotanto	1 528,4	1 573,0	1,5
Rakentaminen	19 930,3	20 842,6	403,2
Palvelut	77,8	1 821,7	101,3
Kotitaloudet	0,0	1 164,5	5,1
Yhteensä	49 682,1	65 791,8	2 349,1
- josta ongelmajätettä	1 707,5	2 349,1	

Tilastokeskus

1) Lanta märkäpainona ilman maatalouden hyödyntämiä biojätteitä.
Hakkuutähde tuorepainona ilman metsään jätettyjä hakkuutähteitä

Poltosta syntyneet tuhka ja kuona sisältyvät taulukossa energiantuotannon sarakkeeseen. Mineraalien kaivu puolestaan sisältää ylijäämämaat, rikastushiekat sekä sivukiven. Osa kivituoteteollisuuden sivukivestä lasketaan mineraalien kaivu -luokkaan. Lähde: Tilastokeskus.

Jätehuoltopäivien yleisö kuuli Tamperella lokakuun alussa komission ehdotuksesta jätepuitedirektiiviksi sekä muutamista Euroopan neuvoston tekemistä alustavista muutosehdotuksista. Direktiivi säättäisi menettelystä, jolla selkeytetään, milloin tiettyihin jätevirtoihin kuuluvaa materiaalia ei luokiteltaisi jätteeksi.

■ ”Jätteiden sijaan tuotteiksi voitaisiin tulevaisuudessa ehkä laskea teollisuuden tuhkat, kuonat, romut ja sivukivi.”

poisten raaka-aineiden materiaali- ja energiakäyttöön ja nopeuttaisi myös näiden tuotteiden kauppaa ja vientiä.

”Suomessa on dokumentoituja esimerkkejä tilanteista, joissa hyvä sivutuote on jouduttu korvaamaan vaikkapa maanrakennuksessa neitseellisellä raaka-aineella vain siksi, että sivutuote on luokiteltu jätteeksi, jonka hyödyntämiseen liittyvä lupamenettely olisi kestänyt liian kauan”, Hasenson sanoo. Hänen mukaansa parempi jätteen ja tuotteen rajaveto lainsäädännössä vähentäisi kaatopaikalle päätyvän jätteen määrää. Se lisäisi myös energiaomavaraisuutta.

”Kun materiaali luokitellaan jätteeksi, sen käyttö esimerkiksi energiana on erittäin hankalaa. Jätteen rinnakkaispolto on jo romahtanut Suomessa. Sama uhkaa käydä kaasutukselle.”

Jos puhdistettu tuotekaasu tai standardin vaatimukset täyttävä kierrätyspolttoaine luokiteltaisiin uusioraaka-aineeksi eli tuotteeksi, niiden energiakäytöllä voitaisiin vähentää esimerkiksi kivihiilen polttoa, uskoo Hasenson.

Vesa Oikonen / Jätehuoltoyhdistys ry



Harmaa alue jätteen ja tuotteen välille?

EU:ssa harkitaan jätepuitedirektiivin mekanismia, joka rajaisi jätteen määritelmän ulkopuolelle tietyt teollisuuden sivutuotteet. Ehtona olisi, että sivutuotteille on käyttöä ilman jatkoprosessointia ja että sivutuotemateriaali on oleellinen osa tiettyä tuotantoketjua. Jatkokäytön on oltava hallittua ja sen tulee täyttää kaikki tuote- ja ympäristövaatimukset.

Ympäristöministeriön ympäristöneuvos **Olli Pahlka** totesi Jätehuoltopäivillä EU:n pohdittavan, lisääkö sivutuote-määrittely vaaraa, että joitakin jätemateriaaleja karkaa jätelainsäädännön tavoittamattomiin. Elinkeinoelämän keskusliiton asiantuntija **Benny Hasenson** ei kuitenkaan tähän usko.

”Kun jätteen ja tuotteen määritelmät on kerännyt EU:ssa annettu, niitä pitää toteuttaa ja valvoa koko EU-alueella. Valvontajärjestelmä kyllä tukkii mahdolliset porsaanreiät.”

Elinkeinoelämä ja teollisuutta edustava UNICE ovat toivoneet sivutuote-määrittelyn sijasta tarkempaa rajanvetoa jätteiden ja tuotteiden välille. Jätteeksi on nyt määritetty materiaali, joka on ”poistettu käytöstä”.

”Monelle nykyisin jätteeksi lasketulle materiaalille on kuitenkin paljon markkinoita ja hyötykäyttöä. EU-tasolla pitäisi tarkemmin määritellä, mikä on esineen tai aineen käytöstä

poistoa”, Hasenson ehdottaa. Hän pelkää, että direktiivin mahdollinen sivutuote-määritelmä voi synnyttää jätteen ja tuotteen välille epä-määräisen harmaan alueen. Tosin teollisuudenkin piirissä on tahoja, jotka kannattavat sivutuotteen määritelmän sisällyttämistä EU-lainsäädäntöön.

”Jos näin käy, olisi tärkeää, että direktiivissä määriteltäisiin selkeästi, että sivutuote ei ole jätettä. UNICEN alkuperäinen ehdotus oli, että sivutuote määriteltäisiin standardoinnilla. Tällä hetkellä jätepuitedirektiiviin ollaan ehdottamassa asiantuntijoiden komiteaa, joka määrittäisi, milloin jokin sivutuote on tuotetta ja millä edellytyksin uusioraaka-aine lakkaa olemasta jätettä.”

Hasenson toivoo, että mahdollinen komitea käyttäisi olemassa olevia kansainvälisiä ja eurooppalaisia standardeja helpottamaan työtä.

Jätteen tai tuotteen määrittely EU-tasolla ei ole yksinkertaista. Liian yksityiskohtainen sivutuotteen määrittely EU-tasolla johtaisi hyvin jäykkään järjestelmään, sillä uusia ja uudenlaisia sivutuotteita syntyy jatkuvasti. Jätteen ja tuotteen rajanvedosta keskustellaan EU:ssa varmasti vielä pitkään.

Kalkkikivi – puhdas luonnontuote.

www.nordkalk.com

 Nordkalk